

ПРИЛЕПСКИТЕ ГРАФИЧКИ ЛИСТОВИ НА ВИДЕЛИНА

"Графички листови од збирката на Музеј Прилеп" беше насловот на изложбата која беше отворена во Македонскиот културен центар во Њујорк. Беа презентирани 33 графики, кои се дел од збирката што брои околу 200 примероци, а ја поседува Заводот за заштита на спомениците на културата и Музеј од Прилеп. Комесар на ова ликовно претставување и автор на каталогот беше Славица Алексоска, виш кустос, кој веќе долги години работи на откривање и на датирање на пронајдените книжни икони.

ОТКРИТИЕ

Сосема случајно, при реконструкција на крововите во црквите "Свети Димитрија" во Варош (комплексна градба, градена во неколку фа-

■ Пишува: Милева ЛАЗОВА

зи, од кои најстарата датира од XIII век) и "Свети Благовештение" во Прилеп (подигната во 1838 година и претставува трикорабна базилика со три полукружни апсиди на источната страна, со монументален иконостас, владички престол и амвон), беа откриени графички листови (книжни икони), кои датираат од XVIII и од XIX век (најстарата е од 1763 година). Потекнуваат, главно, од светогорските манастири "Зограф", "Хиландар", "Ватопед" и "Иврион" и на нив се претставени чудотворни ликови на светители, религиозни ком-

итн. Поголемиот дел од нив беа згужвани фрагменти хартија, оштетени од влага, инсекти и прав и врз нив итно требаше да се направи конзервација. Во натписите, кои речиси секогаш се испишани на самата композиција, се наоѓаат имињата на авторите и на нарачателите, а понекогаш има и опис и легенда поврзана со самата композиција. На дел од нив се знаат авторите. Се спомнуваат имињата на Захариј Орфелин, Партениј од Закинтос, монахот Кирил, Антим од Пелопонез. Со оглед на староста тие се наоѓаат во лоша со-

Собрани на едно место, од автори и нарачателите кои потекнуваат речиси од сите балкански простори, тие говорат за развојот на графичката уметност во двата века (XVIII и XIX).

Уште во 2003 година се почна со истражувачки работи, а истовремено врз еден дел реализиран е и процес на конзервација и на реставрација на библиотечниот материјал во НУБ "Свети Климент Охридски" во Скопје.

позиции и самите манастирски комплекси.

"Вкупно на број се околу 200 цели графички листови и фрагменти - вели госпоѓа Алексоска - на кои се забележуваат претстави од Богородични икони Партаитиса-Иврионска, Троеручица, Ватопедини-Заклана, потоа Страшниот суд, Деисиз, Свети Троица, Свети Јован Рилски, Архангел Михаил, Свети Ѓорѓи и

стојба, но изминативе две години конзервирани се повеќе од 40".

ПАТЕШЕСТВИЕ

Прилепската збирка на графички листови во толкав обем е единствена во Република Македонија. Според соѕнанијата, во државава вкупно има 30-40 книжни икони. Со самото тоа тие се многу

значајни како за нас, за нашата земја, така и за поврзувањето на Македонија со останатиот православен свет.

"Нема сомнение - објаснува кустосот Алексоска - дека во XVIII и во XIX век православно население од Балканскиот Полуостров најмногу податоци за Света Гора добивало токму преку графичките листови, 'стампи' или 'хартиени икони', како што популарно биле нарекувани во тој период. Преку Халкидик, Тракија и Бугарија, монасите од Света Гора доаѓале во Македонија, Србија, Црна Гора, Босна и Херцеговина и во фрушкогорските манастири. Носејќи со себе 'хартиени икони', тие го запознавале православно население со светогорските манастири, култовите на светителите и со чудотворните икони. За време на таквите посети, светогорските графики им биле поклонувани на верниците и на црквите во знак на благодарност за даровите, кои народот ги давал како прилог за светогорските манастири. При една таква

мисија на светогорските монаси најверојатно се донесени и се откриени графичките листови".

Како што потенцира кустосот Алексоска, графичките листови, главно, се работени во традиционален стил по примерот на византиската и на поствизантиската иконографија. Како пример на уметниците речиси секогаш им служела некоја стара чудотворна икона, чиј култ на овој начин уште повеќе се проширил и се почитувал. Повеќе цртачка слобода може да се забележи во претставувањето на манастирските комплекси, при што авторите се потрудиле автентично да ја претстават нивната архитектура, придружните објекти и пејзажот кој ги опкружува.

"Често се присутни и жанр сцени, како градинари кои ја обработуваат земјата, рибари покрај море, овчари кои ги чуваат своите стада итн. Само во поединечни ретки примероци присутни се извесни барокни декоративни форми, инспирирани од за-

падноевропските иконографски решенија", додава кустосот Алексоска.

ПРЕЗЕНТАЦИЈА

Директорот на прилепскиот Завод и Музеј иницираше откриените книжни икони да ги претстави и пред Македонците во САД, поточно во Македонскиот културен центар во Њујорк, каде што преку изложбата не само што имаа можност нашите иселеници туку и многу странци да видат какво богатство поседува Македонија.

"Благодарение на Министерството за култура - вели директорот Белчески - кое отвори неколку македонски центри за култура во светот, можеме да го презентираме нашето културно наследство пред светската публика. Оваа изложба заслужува да биде поставена и во други градови во светот, бидејќи е единствена, но и затоа што ја потврдува и ја прикажува нашата припадност кон православието и негувањето на традициите.

Изложбата беше добро прифатена од тамошната јавност. Особено голем интерес предизвика кај нашите иселеници, но и кај стручната јавност, особено кај Македонците кои работат и творат во САД, но и кај Американците кои во голема мера не разбираат како и зошто се создани овие дела.

Графичките листови ќе бидат претставени пред прилепската и македонската публика. Се надевам дека таа ќе има можност да се презентира и во други градови во светот, особено во земји со православна вероисповед. Ќе продолжиме да ги конзервираме и останатите икони и да ги презентираме".

Заштитени, објавени и презентирани се само мал дел од корпусот графики од прилепскиот Музеј. Во наредниот период континуирано ќе се продолжи со заштита и со презентација и на останатиот материјал, чие место во иднина е во Галеријата на графики, која би функционирала во состав на Музејот од Прилеп.